

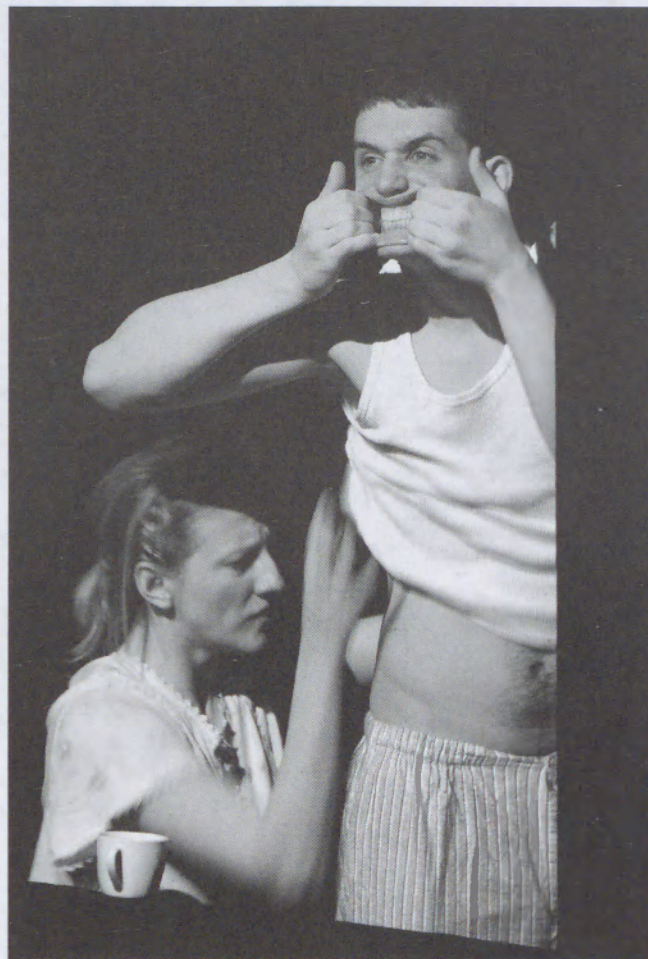
Koltai Tamás

A közhelylét apoteózisa

HÁT AKKOR ITT FOGUNK ÉLNI

Csak mintának használta Forgács Péter, Faragó Zsuzsa és a társulat – így vannak a színlapra írva a *Hát akkor itt fogunk élni* című nyíregyházi előadás szerzői – Thornton Wilder *A mi kis városunk* című darabját. Az 1938-ban írt eredeti nincs még elfelejtve, időnként előkerül, játszható, és barátságos fogadtatásra számíthat. Nem ok nélkül. Wilder az élet-halál misztériumára kérdez rá – ahogy Madách mondta – „az arasznyi lét” perspektívájából. A darab egyik szereplője, egy kislány megpróbálja a világmindenségben elhelyezni a kisvárost, azon belül is a házat, ahol lakik, és ahol mindig ugyanazt látja, a családtagjait és a szomszédait, amint naponta végzik megszokott tevékenységüket, és ez az ismétlődő rutin az életük. Ha filmre vennék ezt a jelenetet, az operatőr trükköt alkalmazna, kozmikus kavargásból indítaná a képet, száguldó bolygórendszereket mutatna, majd a kamera eljutna a Földhöz, a kontinensek közül kiválasztaná az amerikai földrészt, és rakétasebességgel közelítve célponthoz végül elérne a házuk kertjében ülő kislányhoz, aki a végtelenség mibenlétén töpreng. Szeretné megérteni, de csak a halála után képes rá. A csaknem egy évtizeddel később játszódó harmadik felvonásban Wilder beavat az időközben elhalálozottak beszélgetésébe, s az egykori kislány is köztük van, akinek módja nyílik újraélni életének egy kiválasztott napját. Ez a nap is ugyanolyan, mint a többi, de azt, hogy ebben az egy napban ugyanúgy benne van a teljes élet, mint az összes többiben, csak most – a transzcendencia segédletével – érti meg, viszont az élőknek nem tudja az értésükre adni. Ez a szorongásos melankólia határozza meg a darab kissé szentimentális érzületét. Ódon bájját pedig a valaha avantgárdnak számító narrátortechnika, a magát Rendezőnek nevező szereplő kommunikációja adja a közönséggel.

A nyíregyházi „mi kis városunk” Nyíregyháza, és ez józan fejvel végiggondolva nem is lehet másként, különben megkísért a konvencionális színházmúzeum, amelyben az okoz nosztalgikus örömet a nézőknek, hogy az amerikai Grover’s Cornersban a múlt század elején megjelent az első autó. Az előadás életanyaga mai, részben fiktív, részben dokumentatív, és részben a városhoz kötődik, ami úgy értendő, hogy az alkotók hozott anyagból, bárhol (sajtóban, internet fórumokon, élőbeszédben, úton-útfélen) elhullajtott és fölszedett szövegekből, történetekből, mondatokból dolgoznak, amibe beépítik a városi statisztikát (adatok, számokat, tényeket), és az egészét személyessé

FENT: Széles Zita és Pásztor Pál

JOBBRA: Horváth Réka és Avass Attila

gyúrnak. Ez – kissé megbolondítva – gyakorlatilag a Wilder-modell. Itt is van narrátor, Szalma Noémi, aki a sugárzó szőke-ség exteriőrjét egy energikusan sikerorientált műsorközlő diktatórikus lelkével és egy mefisztói végzetmanipulátor kérlelhe-

tetlen racionalitásával egészíti ki. Feketébe öltözve, katonás csizmával a lábán igazít el a hely és idő változásaiban, olykor szigorúan adatolva azt, ami a környezetben és az élettevékenységben számszerűsíthető, olykor csillapult mosollyal oldalról figyelve az eseményeket. Az események a Krúdy Kamaraszínpadon a Füzér Anni tervezte fekete panelfal hol kinyíló, hol becsukódó, eltérő méretű kivágataiban zajlanak. Akár egy blokkház stilizált modellje is lehet a díszlet, amelynek ablakain benézünk – Le Sage tetőemelgető sánta ördögének követőiként –, noha nemcsak lakás, hanem bármilyen helyszín elképzelhető mögé. Egyszerre több kivágot is működhet, és a „vakrészek” mögött átnyúlhat egy-egy több méteres kar vagy láb, hogy végképp megszabaduljunk a sültrealizmus kényszerképzetétől.

A kiindulópont az *aznap*, az előadás napja. A mozaikos szerkesztés előbb különálló figurákat, duókat, tercetteket villant fel, majd a kontúrokból lassanként – mint az előhívóoldatban a fénykép – kiteljesednek a részletek. Csupa banális képlet, családi veszekedés, autószerelés, várakozás a buszra. Fokozatosan karakterek, kapcsolatok, helyzetek bontakoznak ki. Kiderül, hogy kinek mi a foglalkozása, gondja, mániája. Avass Attila mindennap ugyanott vágja meg magát a borotvával, miközben felsorolja, hol kell rakodnia a dömpereivel. Horváth Sebestyén Sándor postása szóban várostérképet rajzol utcanevekből, és memorizálja a göngyölt vagy félbehajtogatott újságok címeit. Molnár Mariann mint külsejével elégedetlenkedő serdülő lány a Horváth Réka alakította, kínlódva reagáló mamáját szekírozza. A klisééletforma bemutatása inkább a lírai groteszk, mint a divatos vulgáris drasztikum eszközeivel történik, mértéktartó a testi-lelki sívárság jelzése, inkább a tárgyilagosság vagy a szolid empátia dominál. Csak egy példa a sok közül: kor- és kórtünet egyszerre, hogy az ideáljuknak gátlásos szmájli-sms-t küldő, bátortalan kamaszok a következő pillanatban mocskos szájjal esnek neki egy ismeretlen lánynak, aki hasonló hangnemben válaszol. A rendező Forgács Péter nem fölényel, gúnyval vagy elborzasztva közelít a hétköznapi sztereotípiákhoz, hanem az önismereti kritika megértő humorával. Széles Zita és Olt Tamás házaspárjának jól temperált veszekedése pontosságában egyszerre reális és verbálisan koreografált.

Modellizált életformánk a szó minden értelmében *kerevezve* jelenik meg.

A következő szekvenciában a jövőbe, 2021-be lépünk. A két, eddig megismert család a gyerekek – a fiú és a lány – házasságkötése előtt áll. A narrátortól megtudjuk, hogy az Európai Unió három részre szakadt, de – kaján fricska az önmagát túlértékelő politikának – a fő kérdés az, hogy a fiatalok szeretik-e egymást. Pásztor Pál és Molnár Mariann szépen kidolgozott jelenetben játsszák el

érzéseik színét és fonákját, az egyszerre működő odaadást és iszonyodást, amely a döntő pillanatban eltölti őket, miközben narrátorként Szalma Noémi – egy kis orgonazene segítségével – az esemény emberfeltien vallásos ekstázisát is megjeleníti. A Szerelem ambivalenciája átvezet a harmadik állomásra, a Halálhoz. Újabb húsz év múlva már halottak vannak a szereplők között, ők átülnek mellénk a nézőtérre, és sikertelenül próbálják megakadályozni, hogy az esküvőn látott fiatalasszony – elhunyt negyvenkilenc évesen – visszalátogasson a családjához. Mi, nézők is vele megyünk, fölkelünk a helyünkről, átlépünk az ajtón a panelfal másik oldalára, a színpadra – „az élet színpadára” –, ahol helyet foglalunk a stilizált térként, félig konyhai, félig fürdőszobai fehér bútorokkal berendezett családi házban. A választott időpont történetesen 2001. szeptember 12-e – a rádió a New York-i ikertornyok katasztrófájának híreit sorolja –, egy átlagos nap, olyan, mint a többi, Avass Attila ugyanúgy megvágja magát borotválkozás közben, Horváth Réka ugyanúgy kínálja a kakaót, mint más napokon, csak Molnár Mariann áll ott *odaátról* visszatérve, felnőtt női testben tíz év alatti kislányként, és hiába próbálja megállítani a pillanatot, hiába próbálja elérni, hogy *az élők is éljék át az életet*, úgy, ahogy ő, a halott képes átélni utólag, amikor már elmúlt, amikor visszahozhatatlan.

Kétségtelen, hogy van ebben valami „kispolgárian” leegyszerűsített, szimpla és érzelmes – ahogy Wilder eredetijében is –, de van benne elszánt, szinte dacos lázadás is, valósággal forradalmi tiltakozás az ellen, hogy az „élet” hatalmas horderejű dolgokról, eszmékről, küldetésről, politikáról szól, és azokról, akik mindezeket érvényesíteni akarják (leginkább a saját hasznukra). Ha vannak nézők, akikben a játék vége felé közeledve erős megterhelésnek van kitéve az érzelmek nyilvánosság előtti manifeszt felszakadását akadályozó gát, és egyre nő a gombóc a torkukban – egy nézőről biztosan tudok –, akkor már nem volt hiábavaló, hogy a nyíregyháziak létrehozták ezt a különleges, messze hangzó előadást.

Csak hát mi az, hogy messze hangzó? Milyen messze tud hangzani a halk hang, ha akik hallgatják, süketek?

HÁT AKKOR ITT FOGUNK ÉLNI (Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza)

Thornton Wilder: *A mi kis városunk* című műve alapján írta: Forgács Péter, Faragó Zsuzsa és a Társulat.
Dramaturg: Faragó Zsuzsa. **Látvány:** Füzér Anni.
Segédrendező: Dankó István. **Rendező:** Forgács Péter.
Szereplők: Antal Olga, Horváth Réka, Jenei Judit, Losonczi Katalin, Molnár Mariann, Szalma Noémi, Széles Zita, Avass Attila, Balogh Gábor, Horváth Sebestyén Sándor, Illyés Ákos, Nagyidai Gergő, Olt Tamás, Pásztor Pál, Vicei Zsolt.

Balázs Attila felvételei